

ASUR TİCARET KOLONİLERİ ÇAĞINDA TİCARETİ YAPILAN MALLAR VE VERGİLER

Kürşat KOÇAK

Gazi Üniversitesi, SBE, Doktora Öğrencisi.
kocakkursat@yahoo.com

Öz

Bu çalışma, günümüzden 4000 yıl önce Mezopotamya'nın (bugünkü Irak) kuzey yarısında devlet kurmuş olan Asurluların Kültepe'ye gelerek yerli halk ile M.Ö. ikibinli yılların başlarında ilk uluslar arası ticarete başlamasını ve koloni çağında ticareti yapılan mallar ve vergileri ele almaktadır. Asur Devleti'ndeki girişimci sermaye sahipleri Anadolu'nun ve kendi ülkelerinin ihtiyaçlarını gidermek amacıyla o günkü imkânlar dâhilinde ortaklıklar kurarak çeşitli türde malların mübadelesine başlamışlardır. Bize göre, "Naruqqum" olarak bilinen sözleşme bu karmaşık yapının içinde hayati bir unsurdur. Bu yatırım ilişkilerinin temeli olan sözleşme ile tüccarlar aktif koloniler tesis ettiler ve ortaklıklar kurdular. Ayrıca bu ortaklıklar sayesinde sistemli bir ticaret ağı kurmayı başardılar. Neredeyse % 200'leri bulan kâr oranlarında vergi alan Asur devleti ve yerli Anadolu krallıkları tabi ki, bu ticareti kontrol altında tutmuşlardır. Bu çalışma ile Asur ve Kültepe arasında hangi malların ticaretinin yapıldığı ve hangi vergilerin alındığı belirlenmeye çalışılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Asur, Kültepe, Ticaret, Koloni, Vergi.

THE COMMERCIAL PROPERTIES AND TAXES IN ASSYRIAN TRADE COLONIALS AGE

Abstract

This study is about the Assyrians, who founded a state in the northern half of the Mesopotamia (now Iraq) 4000 years before our day, starting international trade with native people after their arrival at Kültepe in the beginning of the two-thousands years B.C. and the commercial properties, taxes in the colonial era. The entrepreneur capital owners in the Assyrian State started to exchange different kinds of goods in order to resolve the needs of Anatolia and their own country by establishing partnerships within the conditions of those days. According to us, the 'Naruqqum' contract is a vital element in this complex structure. Through this contract which is the basis for investment relations, traders established active colonies and partnerships. Also, thanks to these partnerships, they achieved a systematic trade network. Obtaining taxes at a rate of nearly 200 percent the Assyrian State and the local kingdoms of Anatolia controlled the trade. In this study, the aim is to determine which goods were traded and which taxes are received between the Assyrian and Kültepe.

Key Words: Assyrian, Kültepe, Trade, Colonial, Tax.

1. Giriş

Günümüzden 4000 yıl önce Mezopotamya'nın (bugünkü Irak) Kuzey yarısında devlet kurmuş olan Asurlular M.Ö. ikibinli yılların başlarında ilk uluslar arası ticarete başlamışlardır. Bu Asur Ticaret Kolonileri Çağı hakkında bilgi edindiğimiz kaynakların büyük çoğunluğu, Kültepe'de bir asırdan beri yapılan araştırmalarda ortaya çıkarılan belgelere dayanmaktadır.

Kültepe eski Kaniş ören yerinde (Kayseri'nin 20 km kuzeydoğusunda, bugünkü Karahöyük köyünün yanında) bulunmaktadır. Kültepe höyüğünde ilk kazı, E. Chantre tarafından 1893–1894 yıllarında yapılmıştır. 1925 yılında B. Hrozny, höyüğün eteğindeki tarladan yaptığı kazıda 1000 kadar tablet bulmuştur. Böylece, tabletlerin bulunduğu yerin Asurlu tüccarların ve yerli halkın birlikte oturdukları Kärüm Mahallesi olduğu anlaşılmıştır¹. 1948 yılında T.T.K. desteği ve Prof. Dr. Tahsin ÖZGÜÇ 'ün başkanlığında başlayan kazılar halen devam etmektedir. Anadolu'da Kültepe dışında Asurlularla ticari faaliyette bulunan koloni merkezleri Kärüm ve Wabartumlar'da bulunmaktadır. Asurlu tüccarlar Anadolu'da ticaret üstleri tesis ederek uluslararası ticareti bu merkezlerden karşılıklı alış verişte bulunarak başlatmışlardır. Bu ticari faaliyetten karşılıklı olarak taraflar gelir elde etmiştir ve bu sayede ticaret gelişerek devam etmiştir. Asur'da tarım imkânlarının azlığından dolayı tüccarlar ortaya çıkmıştır. Anadolu'da ise tarıma elverişli alanlardan dolayı çiftçilik gelişmiştir.

Asurlu tüccarlar ticaret kervanları ile Anadolu'ya gelmişler ve yerli halkla ticari mübadeleye başlamışlardır. Ticaret faaliyetini yürüten Asurlu tüccarlar belirli oranlarda vergi ödemek koşuluyla serbest ticaret yapıyorlardı. Vergiler ticareti yapılan malın azlığı veya çokluğu oranında değişiklik gösteriyordu. Anadolu'da kıymetli olan veya dışarıya çıkması istenmeyen mallar yüksek vergi oranları ile engellenmek istenmiştir. Nadir olan malların ise direkt olarak ülke dışına çıkışı yasaklanmıştır. Bir nevi gümrük ve tekel duvarları oluşturulmuştur. Bu sistemle tüccarlar sıkı bir denetim altına alınmıştır. Çünkü ticari faaliyet içerisindeki tüccarlar (DAM-KAR, tamkarum) istisnalar hariç Asurluydu ve kaçakçılık faaliyetinde bulunabiliyorlardı.

Eski Asur'da çok sayıda ticari şirket mevcuttu ve bunlar aile şirketlerinden meydana geliyordu.² Bu tüccarlar vergi vermek suretiyle yasal faaliyetlerde bulunmuşlardır ve ticaret kolonileri kurmuşlardır. Kuzey Suriye ve Anadolu'da yaklaşık 30 merkezden oluşan ticaret ağı (kärüm) ile sayıları yine 30 civarında olan ara kontak noktalar (Wabartum) Asur Devleti'nin idaresi altındaydı. Bu noktaların

¹ H. Ali Şahin, Anadolu'da Asur Ticaret Kolonileri Devri (M.Ö.1975-1725), E.Ü Kayseri ve Yöresi Tarih Araştırmaları Merkezi Yayınları, Kayseri 2004, s: 1.

² L.L. Orlin, Assyrian Colonies In Cappodocia, Mouton The Hague Paris 1970, s: 50.

fonksiyonları hakkında farklı görüşler ortaya atılsa da ticari hayatta pek farkları yoktu.³

Asurlu tüccarlar ticari faaliyetlerde etkin rolü oynamışlardır. Böylece, bu ticari faaliyetlerden önemli ölçüde gelir elde etmişlerdir. Ele geçen metinlerin birçoğu ticari amaçla yazılmış mektup, senet ve sözleşmelerdir. Asurlu tüccarların başlıca gayesinin Anadolu'nun zenginliklerini Asur'a taşımak olduğundan şüphemiz yoktur. Anadolu'da şehir beylerinin sarayının ihtiyacı olan kalay, kumaş ve diğer eşyaları temin etmek üzere bu tüccarlara ticari imtiyazlar vermesi, Anadolu'nun zenginliklerinin Asur'a akmasına neden olmuştur.⁴

Asurlu tüccarlar Anadolu'da ticaret üzerinde etkin olmalarına rağmen idare üzerinde söz sahibi değillerdi ve yerli idareye bağlı konumdaydılar. Vergilerin belirlenmesi, ticareti yapılacak eşyanın sınırlandırılması veya serbest bırakılması, hukuki kuralların tespiti yerli hanedanlar tarafından yapılmıştır.

Orlin'e göre günümüzde ileri sürülen iki görüş vardır. Bunlardan birincisi Anadolu şehir devletlerinin Asur devletinin vasalları olarak ileri sürülmesidir ve Asur devletinin onların vatanlarını işgal altında tuttuğudur. İkinci görüş ise çeşitli bağımsız yerel idarelerin merkezi Anadolu'da, karşılıklı düzenlemelerle birlikte ticari amaçlı misafir iş adamı statülü Asurluların yerleşmeleridir.⁵

Anadolu şehir devletlerinin Asur etkisinde vasal olmadığı fikri güçlüdür. Asurlu tüccarlar Anadolu idaresini tanıyor, vergi veriyor ve kurallarına uyuyorlardı. Aksi takdirde Asur devletinin memurlarına vergi vermeleri yeterli olurdu. Şartamhari metinlerine göre M.Ö. 25 veya 24 yüzyıla tarihlenen Sargon zamanında, Akadlı tüccarlar Anadolu'ya ticaret yapmak amacıyla gelmişlerdir. Eski Asur kaynaklarında da mühim bir şehir olarak görünen Puruṣhanda / Puruṣhattum şehri beyi Akadlı tüccarlara rahat vermemiş, onlarda durumu liderleri Nur-Dagan vasıtasıyla kralları Sargon' a ileterek kendilerine yardım etmesini istemişlerdir.

Önceleri bu isteğe uymayan Sargon, tüccarların aşırı talepleri ve Anadolu'nun zenginliklerine daha fazla lakayt kalamamış ve zor bir yolculuktan sonra Puruṣhanda'ya varmıştır. Burada iyi karşılanan Sargon, Akadlı tüccarların isteklerini yerli beylere kabul ettirmekle beraber aynı zamanda pek çok ve değerli hediyelerle memleketine dönmüştür.⁶

Bu durum bize göstermektedir ki, Anadolu'da Asur egemenliği yoktu ancak karşılıklı menfaatler ve ihtiyaçlar çerçevesinde uluslar arası ticaret söz konusudur. Bu ticari faaliyetler ise, belirli bir ticaret hukuku çerçevesinde yapılmıştır.

³ Sabahattin Bayram, "Koloni Çağında Kayseri'nin Ticari Hayatı ", E.Ü. I. Kayseri ve Yöresi Tarih Sempozyumu Bildirileri 1996, s: 35.

⁴ H. Ali Şahin, Anadolu'da Asur Ticaret Kolonileri Devri (M.Ö.1975-1725), E.Ü Kayseri ve Yöresi Tarih Araştırmaları Merkezi Yayınları, Kayseri 2004, s: 13.

⁵ L.L. Orlin, Assyrian Colonies In Cappodocia, Mouton The Hague Paris 1970, s: 90.

⁶ Sabahattin Bayram, "Kültepe Tabletlerinde Geçen Vergiler ve Özellikleri" A.Ü. D.T.C.F. Dergisi Sayı 369'dan Ayrı Basım, Ankara 1993, s: 2.

Asur ticaret kolonileri devrinde, çeşitli belgeler hazırlanmıştır. Bunlar arasında, hukuki anlayışla ilgili en çok örneği bulunan, borç mukavelesi, evlilik-boşanma ve mülkiyetin satışları ile ilgili belgelerdir.⁷

2. Ticareti yapılan mallar

Asur devletinde bulunan müteşebbis ruhlu sermaye sahipleri Anadolu ve kendi ülkelerinin ihtiyaçlarını gidermek için o günkü imkânlar dâhilinde ortaklıklar kurarak çeşitli türde malların mübadelesine başlamışlardır. Bizler, “Naruqqum” olarak bilinen sözleşmeyi bu karmaşık yapının bünyesinde hayati önem taşıyan bir unsur olarak görüyoruz. Bu sözleşme ile tüccarlar aktif koloniler tesis ettiler, bu yöntem yatırım ilişkilerinin temeli oldu. Ayrıca ortaklık kurmalarını sağladı ve de Anadolu da bulunan tüccarlar ile Asur’daki patronları arasındaki ilişkileri düzenledi.⁸ Bu ortaklıklar sayesinde sistemli bir ticaret ağı kurmayı başarmışlardır.

Bu mübadele Asur’dan Anadolu’ya, Anadolu’dan Asur’a ve Anadolu içinde olmuştur. Genellikle Asurlu tüccarlar tarafından bu ticaret gerçekleştirilmiştir. Ticareti yapılan mallar ise Asur’dan Anadolu’ya getirilen kalay, tekstil ürünleri ve bazı mamul eşya ile Anadolu’dan Asur’a götürülen altın, gümüş ve kıymetli taşlardır. Ayrıca Anadolu içerisinde ve Ergani’den Asur’a sevk edilen bakır, bu devirdeki ticaretin ana hatlarını teşkil etmektedir.⁹

Asur-Anadolu ticaretinde işlem gören mallar sadece Anadolu veya Asur’da üretilmiyor, dünyanın çeşitli merkezlerinden getiriliyordu. Tüccarların Anadolu’ya getirdikleri kalay, süs eşyaları, çok çeşitli kumaş ve dokuma ürünleri gibi maddeler, bu ticaretin temel malzemeleri idi. Tüccarlar bunları, Anadolu’nun çeşitli bölgelerinde oluşturdukları ve metinlerde Kärüm ve Wabartum olarak kaydedilen yerlerde pazarlamışlardır. Anadolu’ya getirilen bu mamullerin yalnızca Asur’da üretilmediği veya işlenmediği, bunun yanında Asur’a komşu bölgelerden toplanarak Asur üzerinden nakledildiği metinlere dolaylı olarak yansımıştır.¹⁰

2.1.Asur’dan Anadolu’ya gelen mallar

Asurlu tüccarlar koloni çağında ticaretin başlamasını ve gelişmesini sağlamışlardır. Asurlu tüccarlar Asur’da bulunan malları Anadolu’ya getirerek satmışlar ve burada bulunup ülkelerinde bulunmayan malları da ülkelerine götürerek büyük oranda kazanç elde etmişlerdir.

⁷ Tsuyoshi Sugiyama, *Asur Ticaret Kolonileri Devrinde Anadolu da Hukuk Anlayışı*, Basılmamış Doktora Tezi, Ankara 2003 s: 61.

⁸ M. T. Larsen, *Trade In The Ancient Near East: “Partnerships In The Old Assyrian Trade”*, London 1977, s: 124.

⁹ Sabahattin Bayram, “Koloni Çağında Kayseri’nin Ticari Hayatı”, E.Ü. I.Kayseri ve Yöresi Tarih Sempozyumu Bildirileri 1996, s: 35.

¹⁰ İrfan Albayrak, “Asur Ticaret Kolonileri Döneminde Asurlu Tüccarlar İle Yerli Halk Arasındaki İlişkiler”, E.Ü. III. Kayseri ve Yöresi Tarih Sempozyumu Bildirileri 2000, s: 35.

Asurlular bakır kaynakları zengin Anadolu'ya büyük olasılıkla, Afganistan'dan getirdikleri kalayı ve yerlilerin çok beğendikleri Babil dokumalarını satıyorlardı. Dokumanın bir bölümü tüccar aileler tarafından Asur'da hazırlanıp, ailenin Anadolu'daki reisine gönderilirdi. Ailenin ekonomik düzene entegre olması, Asur ticaretinin esasını oluşturuyordu. Kalayın tamamı, dokumanın bir bölümü ticaret malıydı. Ayrıca süs taşları lapis lazuli, akik, hematit de getirilip satılıyordu¹¹. Asurlu tüccarlar ekonomik değeri yüksek ağırlığı hafif malları genelde tercih ediyorlardı. Tüccarlar kalaydan % 100 kâr elde ederken, tekstilden de % 200 kâr elde ediyorlardı. Ancak tekstilin satışı kalay satışından daha zordu.¹² Bu nedenle tüccarla daha çabuk satılabilen ve ihtiyaç olan mamullerin pazarlanmasına yönelmişlerdir. Ticari mallar içerisinde demir ve lapis lazuli benzeri bazı malların satılmasında tüccarlar ekonomik rol oynamışlardır. Ancak sadece pahalı ürünler değil tekstil, arpa, bakır ve de kalay satmışlardır.¹³

Koloni çağında yapılan ticaretin özünü kalay ve dokumalar oluşturuyordu. Çünkü Anadolu'da ihtiyaç duyulan ve satışı kolay olan malzemelerdi. Anadolu'da kalay madeni çok az bulunduğundan, tüccarlar Asur pazarlarından ucuza aldıkları kalayı, yerli halka oldukça pahalıya satıyorlardı. Kârum ve Wabartum denilen pazaryerlerinde kalayın yerli halka satışı gümüşe nispetle 1/5,5 veya 1/10 nispetlerindeki değerlerine göre yapılmaktaydı.¹⁴

Kalaydan sonra ise tekstil ürünleri yer almaktaydı. Asur'da büyük ölçüde kumaş üretilmekteydi. Veenhof yayınlanmış malzemeyi taramış ve gönderilen mallar konusunda Asur'dan yaklaşık 17500 kumaş nakliyatı yapıldığını tespit etmiştir. Kanişten çıkan yazıtlarda kaydedilmiş olan toplam rakamı bulabilmek için bu rakamı şüphesiz beş ile on arasında bir sayı ile çarpmalıyız. Buna göre Asurdan yaklaşık belli bir dönemde yapılan kumaş ihracatı 100 000 olarak öneride bulunabilmiz.

Asur'un kumaş ticaretindeki önemi şüphesiz epeyce fazladır. Veenhof'un istatistiklerinden de anlaşılacağı gibi kalay ticareti daha fazla önem taşımaktaydı. Koruna gelmiş rakamlar kumaş ve kalay için eşek yükü ölçüsü üzerinden 3/1 lik bir oran gösterir. Diğer taraftan bir kalay yükü, bir kumaş yükünden yaklaşık beş kat daha değerliydi.¹⁵

¹¹ Tahsin Özgüç, "Asur Ticaret Kolonileri Kültepe-Kaniş" Arkeo Atlas Dergisi, Sayı 3, İstanbul 2004, s: 11-12.

¹² Tahsin Özgüç, Kültepe Kaniş / Neša, The Middle Eastern Culture Center in Japan, İstanbul 2003, s: 48.

¹³ L.G. Dercksen, Old Assyrian Institutions, Nederlands Instituut Voor Het Nabije Oosten, 2004 s: 14.

¹⁴ Hüseyin Sever, "Asur Ticaret Kolonileri Çağı'nda (M.Ö.1970-1750) Anadolu Dışına Çıkışı Yasaklanan Bazı Madenler", XII.T.T.Kongresi, Ankara 1994 s: 87.

¹⁵ M.T. Larsen, The Old Assyrian City-State And its Colonies, Akademisk Forlag, Copenhagen, 1976, s: 89.

Eldeki yazıtlarda kayıtlı olan miktar yaklaşık 13.500 kğ dır, yani Asur'dan Kaniş'e gönderilen 200 eşek yükü kadardır. Yine tahmine göre elli yıl kadar bir süre içinde Asur'dan yaklaşık sekiz tonluk ihracat yapıldığını öğreniyoruz. Kalay, % 90 bakıra %10 katılmak suretiyle tunç imalinde alaşım olarak kullanıldığından, bu ithalatın dışında kalan tunç imalatı, aynı dönem için yaklaşık olarak 800 tondur.¹⁶

Yukarıda zikredilen rakamlar Asur'dan Anadolu'ya gelen malların miktarı ve sürekliliği hakkında önemli bilgiler vermektedir. Bu bilgiler ışığında bu uluslararası ticaretin o dönem için önemi anlaşılabilir. Bu ticari faaliyet içerisinde Asur'dan gelen malzemeler önemli bir yer tutmaktadır.

Bu malzemelerin ismi şunlardır:

2.1.1. Kalay

Asurlu tüccarlar tarafından Anadolu'ya getirilen malzeme içerisindeki en kıymetli madendir. Çünkü bakırı bronzla dönüştüren alaşımdır. Bu alaşım Asur'da da mevcut değildi, ancak Asurlular da dışardan ithal ederek Anadolu'ya sevk ediyorlardı. Anadolu'ya gelmeden önce kalay çeşitli yollardan Asur'a getirilmekteydi. Gerçekte Asur bölgesinde kalay yoktu bu yüzden ithal edildi, fakat ne kaynak nede kaynaklar kesin değil. Kalay muhtemelen Doğu Asur bölgesinden gelmekte idi. Kalay C 14 analizine göre Koloni Çağı'na tarihlendirilmektedir ve kalay Tacikistan ve Afganistan'dan alınmaktaydı. Diğer bir ihtimal ise İran'ın Tebriz kentinin doğusundan Karadağ orijinli olabilir¹⁷.

Son araştırmaların verdiği kanıtlara göre Asur'a kalay Özbekistan'dan geliyor olabilir.¹⁸ Asur tüccarlarının dışarıdan Asur'a ithal ederek kalayı getirmeleri ve tekrar Anadolu'ya götürmeleri çok pahalı olmasına rağmen kalaya duyulan ihtiyaç bu ticareti teşvik etmiş ve ticaretin en önemli kalemi olmuştur. Asur ticari yayılmacılığının esası metal ticaretine, daha doğrusu kalay ticaretine dayanmaktadır. Orta Tunç Çağı bakır ve kalayın bir alaşım olan tunç'un uygun olarak kullanılmasıyla karakterize edilir. Bakır Anadolu'da büyük miktarda bulunabilirken, kalay Orta Doğu'da yalnızca birkaç yerde bulunabilen ender bir madendir. Anadolu'da yatağı yoktur.¹⁹ Kalay ticareti sayesinde Asurlu tüccarlar büyük oranda kâr etmişler ve nihai hedefleri olan gümüş ve altını elde ederek ülkelerine dönmüşlerdir.

¹⁶ M.T. Larsen, a.g.e, s: 90-91.

¹⁷ Tahsin Özgüç, Kültepe Kaniş / Neşa, The Middle Eastern Culture Center İn Japan, İstanbul 2003, s: 44.

¹⁸ J. G. Dercksen, , Old Assyrian Institutions, Nederlands Instituut Voor Het Nabije Oosten, 2004 s: 26.

¹⁹ M.T. Larsen, Eski Asur'da Kervan Dökümleri, Nederlands Historics-Archaeologisch Instituut, İstanbul 1996, s:3.

2.1.2. Lapis Lazuli

Lapis Lazuli yâda lacivert taş kıymetli taşlardan bir tanesi idi. Asurlu tüccarlar kuzey-batıya ihraç yaparlardı. Eski Mezopotamya'ya gelen lapis lazuli kaynaklarının çoğu Kabilin kuzeybatısındaki kaynaklardan (Bedahşan Vadisi) elde edilirdi. Lapis lazuli NA₄ZA. GİN. ideogramı ile gösterilirdi.²⁰

2.1.3. Asur'dan gelen diğer malzemeler

Yukarıda belirttiğimiz kıymetli mallar dışında Asur'dan Anadolu'ya pek çok mallar gelmiştir; ancak bu malzemenin sadece ismini belirtebilirim. Bunun yanı sıra Asur'dan Anadolu'ya pek çok dokuma ürünü de gelmiştir. Anadolu'ya gönderilen tekstil mamullerinin büyük kısmı Asur'da üretilmiş olabilir ancak bunun yanı sıra bir kısmı, belki de çoğunluğu Babil'den gelirdi.²¹

Ayartum Madeni

Fil Dişi

Antilop Dişi ve Kemikleri

Ayna

Baharat

Tarak²²

Çeşitli süs eşyaları

2.1.4. Dokuma Ürünleri

Asur da dokunan veya Babil'den getirilen kumaşlardır, Asur'dan kervanlarla Anadolu'ya getirilmişlerdir.

2.1.4.1. Abarnium / Abarna kumaşı

Asur'dan gelen iyi cins kumaşlardandır. BIN 4, 94 ve TC 3/1, 17 Şöyle denilmektedir: "Asurlu erkekler Abarna kumaşından elbise yapıp giyiyorlardı."²³

2.1.4.2. Subatum şa Akkidie

Babil'den ithal edilen bir kumaş türüdür. Farklı türleri vardır. Çok iyi kaliteli, muhteşem kaliteli, olağanüstü kaliteli, normal kaliteli ve iyi kalitede olanları vardır.²⁴

²⁰ J. G. Dercksen, Old Assyrian Institutions, Nederlands Instituut Voor Het Nabije Oosten, 2004: 18.

²¹ M. T. Larsen, Eski Asur'da Kervan Dökümleri, Nederlands Historics-Archaeologisch Instituut, İstanbul 1996, s: 178.

²² L. Gürkan Gökçek, "Kültepe Vesikalarında Geçen Nesnelere Fiyatları", E.Ü. II. Kayseri ve Yöresi Tarih Sempozyumu Bildirileri 1998, s: 155.

²³ Klass R. Veenhoof, Aspect of Old Assyrian Trade And its Terminology, Leiden 1972, s: 158.

²⁴ Klass R. Veenhoof, a.g.e, s: 158.

2.1.4.3. Kutanum kumaşı

Kültepe metinlerinde en çok ismi geçen kumaştır. Çok kaliteli olduğundan şehir yöneticilerine hediye olarak verilmektedir. Kutanumun yünden yapıldığına dair bilgi ediniyoruz. TC 3/2, 17 de ve TC 2,7 de yünlü ürün olarak yapılmış bir kutanum'dan bahsediliyor.²⁵

2.1.4.4. Buraum Kumaşı

Bazen TÚG determintifiyle ve bazen da determinatifsiz olarak geçer. CCT I, 36 a da ve LB 1268, 13'de ve CCT, 38 a'da geçmektedir. ICK I 189'da kalay ve kumaşlardan ibaret bir kervan'da buraum'dan bahis edilmektedir.²⁶

2.1.4.5. Kamsum /Kamsitum

Çoğu kez TÚG determintifiyle ve yalnızca Kültepe metinlerin de görülen bu kumaşın Yunanca ve Latince'deki camisa ile münasebeti olduğu ve Fransızca'da gömlek manasına gelen chemise ve Almanca Hemd kelimelerinin aslı sayılmaktadır.²⁷

2.1.4.6. Kusitum

Asur'dan ithal edilen ithal edilen bir kumaş olduğu anlaşılmaktadır. Çok kaliteli olması lazım gelir. Metinlerde sürekli değil sınırlı sayıda geçer.²⁸

2.1.4.7. Lubuşum

Eski Asurca metinlerde çeşitli anlamları vardır. Bir Kültepe metninde elbise olarak tipik kervan muamelelerinde geçmektedir. Lubuşum'un çok pahalıdır. CCTII, 32 a'da beyaz ve bir ince elbise 1 mina gümüşe satın alındı demektedir.²⁹

2.1.4.8. Makuhum

Asur'dan ithal edilen ithal edilen bir kumaş olduğu anlaşılmaktadır.³⁰

2.1.4.9. Namaşşum

Asur'dan ithal edilen ithal edilen bir kumaş olduğu anlaşılmaktadır. Bu kumaş tipik bir Asur kumaşıdır.³¹

²⁵ Klass R. Veenhoof, a.g.e, s: 145.

²⁶ Klass R. Veenhoof, a.g.e, s: 173.

²⁷ H. Ali Şahin, "Kültepe Metinlerinde Geçen Kumaş İsimleri" E.Ü. I. Kayseri ve Yöresi Tarih Sempozyumu Bildirileri 1996, s: 318.

²⁸ Klass R. Veenhoof, Aspect of Old Assyrian Trade And its Terminology, Leiden, 1972, s:167.

²⁹ Klass R. Veenhoof, a.g. e, s:163.

³⁰ H. Ali Şahin, "Kültepe Metinlerinde Geçen Kumaş İsimleri" E.Ü. I. Kayseri ve Yöresi Tarih Sempozyumu Bildirileri 1996, s: 319.

³¹ Klass R. Veenhoof, Aspect of Old Assyrian Trade And its Terminology, Leiden 1972, s:167.

2.1.4.10. Nibrarum

Asur'dan ithal edilen bir kumaş olduğu anlaşılmaktadır.³²

2.1.4.11. Raqqutum

Asur'dan ithal edilen pahalı bir kumaş olduğu anlaşılmaktadır.³³

2.1.4.12. Šurum

Bu kumaş pek çok yerde geçmektedir, hem ticari hem de kalay ambalaj paketi olarak bulunur.³⁴

2.1.4.13. Šulupkaum

Bu kumaşın Asur'dan Anadolu'ya ihracatı yapıldığı görülmektedir.³⁵

2.1.4.14. Šulhum

Bu kumaşın Asur'dan Anadolu'ya ihracatı yapıldığı görülmektedir.³⁶

2.1.4.15. Šitrum

Birçok yerde ša Abarnia, ša Akkidia, ša kutanum, šalšat šitrum şeklinde geçmektedir.³⁷

2.1.4.16. Suziam / Suze

AKT II, No metninde, “lubuşam Sú–zi-e-am” Susa elbisesi şeklinde geçmektedir.³⁸

2.1.4.17. Takušta (Um)

Birkaç yerde Asur'dan ihraç edilen mallar arasında geçer. CCT II, 34 KTB 16³⁹.

2.2. Anadolu'dan Asur'a giden mallar

Anadolu'ya ticari mallar getiren Asurlu tüccarlar giderken de Anadolu'da bol bulunan Asur'da ihtiyaç duyulan mallardan yanlarında götürmüşlerdir. Asıl amaç ise Anadolu'da bol bulunan altın ve gümüşü götürmektir. Şimdi olduğu gibi o

³² H. Ali Şahin, “Kültepe Metinlerinde Geçen Kumaş İsimleri” E.Ü. I.Kayseri ve Yöresi Tarih Sempozyumu Bildirileri 1996, s: 320.

³³ Klass R. Veenhoof, Aspect of Old Assyrian Trade And its Terminology, Leiden 1972, s:152.

³⁴ Klass R. Veenhoof, a.g. e, s:154

³⁵ H. Ali Şahin, “Kültepe Metinlerinde Geçen Kumaş İsimleri” E.Ü. I. Kayseri ve Yöresi Tarih Sempozyumu Bildirileri 1996, s: 320.

³⁶ H. Ali Şahin, a.g. m, s: 320.

³⁷ H. Ali Şahin, a.g. m, s: 321.

³⁸ H. Ali Şahin, a.g. m, s: 320.

³⁹ Klass R. Veenhoof, Aspect of Old Assyrian Trade And its Terminology, Leiden 1972, s: 166.

devirde de altın ve gümüş kıymetli ve ticaretin asıl hedefi idi. Anadolu bilindiği gibi tarih içinde her zaman zenginlik ve bolluk ülkesi olmuştur ki, Asurlu tüccarlar bu ülke ile ticari münasebete başlamış ve çift taraflı kazançlı bir ticaret yapmışlardır. Anadolu'ya yalnız ticaret maksadı ile gelen tüccarların Asur'dan getirdikleri kalay, kumaş, ayna, baharat, tarak ve çeşitli süs eşyaları karşılığında Anadolu'dan altın, gümüş, bakır, domuz kılı, yapağı ve deri aldıkları bilinmektedir. Tüccarlar bu ticarî maksatlarını gerçekleştirmek için Anadolu'nun çeşitli yerlerine kurdukları bu pazaryerine “kârum”, küçük ticaret merkezlerine de “wabartum” adını vermişlerdir.⁴⁰

2.2.1. Ticareti yapılan madenler

2.2.1.1. Amÿtum:

Kültepe vesikalarında altından beş misli pahalı olduğu anlaşılan bu madde- nin ne olduğu anlaşılmamakta ve arkeolojik buluntulardan hiç biriyle de telif edilememektedir.⁴¹ Ticareti yerel idareler tarafından sınırlandırılan ve ne olduğu tam olarak anlaşılmayan ancak, birçok bilim adamı tarafından meteor-demiri şeklinde tanımlanmaktadır. Kültepe vesikalarında ise ‘amÿtum, ancak bir defa 1 mina’lık miktarıyla görülen (CCT IV, 4a, 3), diğer metinlerde daima *şiqlum*’dan yukarı çıkmayıp parça parça toplanan ve kıymetli altından iki yerde 5 misli daha kıymetli olduğu bilinen bu madenin, Kt. s/k-89 numaralı belgemizde ise; 1 1 /3 GÍN amÿtum 1 ½ mana. TA KÛ. BABBAR áp-kà 2 mana 15 GÍN. TA: “1 1/3 şeqel amÿtum senin 1.5 mina gümüşünün karşılığı olarak 2 mina 15 şeqel eder “ şeklinde geçmesinden dolayı, gümüşten 90 misli daha değerli olduğu açıklayan ilk (şimdilik) ve tek delildir.⁴² Anadolu da istihsal edildiği anlaşılan “amÿtum” madenin İç Anadolu bölgesinde Puruşhattum (Puruşhanda) ve yine Tuz Gölü’nün güneyinde olduğu sanılan Şalatuwar ile kuzeyinde olduğu tahmin edilen Wahşuşana şehirleri arasında geçmekte olan nakliye işlemlerinin sık sık tekrarlanması sebebiyle, bu kıymetli madenin kaynağının buralarda bir yerde olabileceği tahmin edilmektedir.⁴³

2.2.1.2. Altın

Kültepe vesikalarında en çok adı geçen madenlerden biride altındır.

Hurasum= altın

Hurasum paşallum = saf altın

Hurasum damqum= iyi altın

⁴⁰ L. Gürkan Gökçek, “Kültepe Vesikalarında Geçen Nesnelerin Fiyatları”, E.Ü. II. Kayseri ve Yöresi Tarih Sempozyumu Bildirileri 1998, s: 155.

⁴¹ Emin Bilgiç, “Asurca Vesikalara Göre Etiler’den Önce Anadolu’da Maden Ekonomisi”, Sümeroloji Araştırmaları, DTCF Yayınları, Cumhuriyet Matbaası 1941, s: 945.

⁴² Hüseyin Sever, “Asur Ticaret Kolonileri Çağı’nda (M.Ö. 1970-1750) Anadolu Dışına Çıkışı Yasaklanan Bazı Madenler” XII. T.T. Kongresi, Ankara 1994, s: 92.

⁴³ Hüseyin Sever, “Amutum Ticareti İçin Verilmiş Bir Ruhsatname” E.Ü. II. Kayseri ve Yöresi Tarih Sempozyumu Bildirileri, 1998, s: 397.

Hurasum kubursinum veya kuburtanum= kıymetli altın

Altın fiyatları belgelerde farklı şekillerde geçmektedir. Mesela Kaniş'te iyi cins altının fiyatını gösteren Kt c/k 48 no'lu belgede 1 şeqel altın 8,5 veya 9 şeqel gümüş değerindedir.⁴⁴

2.2.1.3. Gümüş

Kültepe vesikalarında gümüşe sık sık rastlanmakta ve değişimin temel aracı olarak kullanılmaktadır. Kaspum (KÜ. BABBAR) gümüş olarak geçmektedir. Anadolu gümüşü genellikle tek kalitedir, fakat saf veya ham gümüş tipleri metinlerde kayıtlıdır. Asurlu tüccarlar kazandıkları gümüşü 3 ve 15 kilo ağırlığında paketleyip ve mühürledikten sonra akrabaları veya güvenilir kuryeler ile Asur'a gönderiyorlardı. Gümüş ile vergiler ve krallar ile tapınaklara hediyeler veriliyordu.⁴⁵ Ayrıca borçlar ve krediler gümüş ile veriliyordu. Çoğu kredi durumlarında tercih edilen basit kelime borç gümüşle ilgili (kaspam ana şiptim laqā'um), burada (yani metinlerde) hiçbir iz belirtilmeksizin borç verilirdi.⁴⁶ Anadolu da bol bulunması sebebiyle gümüş bu ticarete temel maden olmuştur. Gümüş para yerine kullanılmıştır.

2.2.1.4. Bakır

Koloni devrinde yaygın olarak istihsal edilmiştir. Bakır eşya yapımında kullanıldığı gibi kırık bakır para yerine geçmiştir. Bakır ev eşyası, alet ve silah yapımın da üretiminde kullanıldı. Bakır ödemelerde ve vergide kullanıldı. Bakır kalay ile alışım yapıldığı zaman bronz elde edilirdi. Bu bakımdan bakırın önemi büyüktür. Asur küçük istisnalar hariç Anadolu ticaret ağı üzerinden bakır almadı çünkü burada fiyat yüksekti yerine İran yada Doğu Anadolu'dan almış olabilir.⁴⁷

2.2.1.5. Aşium

Değerli bir madendir. ICK I: I, bir mahkeme tutanağından anlaşılan deposit olarak; ortaklık sonrası ilgili olarak dört adam anlaştı kıymetli ve nadir olan Aşi'um madenini almak için.⁴⁸

⁴⁴ L. Gürkan Gökçek, "Kültepe Vesikalarında Geçen Nesnelere Fiyatları", E.Ü. II. Kayseri ve Yöresi Tarih Sempozyumu Bildirileri 1998, s: 158-159.

⁴⁵ Tahsin Özgüç, Tahsin; Kültepe Kaniş / Neşa, The Middle Eastern Culture Center İn Japan, İstanbul 2003 s: 44.

⁴⁶ Klass R. Veenhoof, " Silver And Credit in Old Assyrian Trade" Trade And Finance In Ancient Mesopotamia, Edited by J.G. Dercksen, Nederland Historisch- Aachaeologisch Instituut, İstanbul 1999, s: 66.

⁴⁷ J.G. Dercksen, Old Assyrian Institutions, Nederlands Instituut Voor Het Nabije Oosten 2004, s: 23.

⁴⁸ M.T. Larsen, " Partnerships İn The Old Assyrian Trade" Trade İn The Ancient Near East, Edited by: J.D. Hawkins, British School Of Archaeology İn Iraq, London 1977, s: 123.

2.2.1.6. Husarum

Çok değerli bir maden olup, muhtemelen mücevher taşı olduğu sanılmaktadır.⁴⁹

2.2.1.7. Birtum

Am̄ytum madeni ile birlikte adı geçen değerli bir taş.

2.2.1.8. Kırmızı taş

2.2.1.9. Lulium taşları da eklenebilir.

2.3. Dokuma çeşitleri

2.3.1. Prikannu

Anadolu içerisinde alınıp satılmaktadır.

2.3.2. Epişum

2.3.3. Sabtinum

2.3.4. Di-za-bu-um

2.3.5. Menunian(um)

2.3.6. Aniani (am)⁵⁰

2.4. Anadolu içerisinde yapılan ticaret

Asurlu tüccarların temel amacı mal mübadelesini yaparak en yüksek oranda kâr elde etmektir. Bu amaca matuf Asur'dan Anadolu'ya, Anadolu'dan Asur'a ve Anadolu'nun içinde mal sevkıyatı ve ticaretinde bulunmuşlardır. Asurlu tüccarlar bu ticarete uzmanlaşmışlardır ve Anadolu içinde de büyük oran da ticareti ellerinde bulundurmuşlardır. Anadolu içindeki ticarete ise, tahminen daha kısa ömürlü tüketim malzemeleri ve de dayanıklı tüketim malzemelerinin bir kısmını alıp satmışlardır.

Asurlular Anadolu içinde bakırın, yerli yünün, yerli dokuma ürünlerinin belli türlerinin ticaretini yapıyordu. Yün iç ticarete önemli yer tutuyordu ve bu sebeple Asur'a yün gönderilmezdi. Kent evi bu ticareti organize eden, yatırımların toplandığı merkezdi. Bu kolektif ticaret, hissedarlarına sürekli gümüş kazandırıyordu. Mesela tüccar ucuza satın aldığı yünü, pahalı şehirlerde iyi kârla satıyordu. Bakır ticaretinde olduğu gibi yün de önce bakırla değiştiriliyor, bakır yerlilere gü-

⁴⁹ H. Ali Şahin, Anadolu'da Asur Ticaret Kolonileri Devri (M.Ö.1975-1725) , E.Ü Kayseri ve Yöresi Tarih Araştırmaları Merkezi Yayınları, Kayseri 2004, s: 101.

⁵⁰ H. Ali Şahin, "Kültepe Metinlerinde Geçen Kumaş İsimleri" E.Ü. I. Kayseri ve Yöresi Tarih Sempozyumu Bildirileri 1996, s: 315-316.

müş ve altın karşılığında satılıyordu. Yerlilerin rol aldığı bu yün bakır ticareti, bütün Anadolu'ya yayılmıştı.⁵¹

Asurlu tüccarlar yerel halktan bizzat yün satın almak yerine bu işlem genelde “bit kârim” tarafından yapılırdı. Ancak tüccarlar belirli zamanlarda yünü satın alıp depo ediyorlardı ve yüksek kârla satmak için naklediyorlardı. Düşük fiyattan kolayca aldıkları bakır (mesela Luhişaddina bölgesinden) yüksek kârla pahalı bölgelerde satıyorlardı.

Bakır ticaretinin merkezinde “bit kârim” vardı. Asurlular bakır ticaretinde aktif idiler ve onların kontrollerinde idi. Fakat yerlilerde yoğun olarak ticarete dâhil oluyorlardı. Önce düşük derece bakır ile yüksek saflıktaki bakır değiştiriliyor ve sonrada gümüş ile takas ediliyordu.⁵²

Ayrıca taşınabilir mallar dışında Asurlu tüccarlar Anadolu'da gayrimenkul alıp satmışlardır bunun sözleşme ve fiyatlarını tabletlerde yazmışlardır. Belgelerde fazla rastlanmamakla birlikte ev fiyatları 18 şeqel gümüş ile 660 şeqel gümüş arasında değişmektedir. Fiyatlar arasındaki büyük fark, satılan evlerin genişlik ve kalite bakımından birbirlerinden çok ayrı oldukları gerçeğini ortaya koymaktadır.⁵³

3. Asur'lu tüccarlardan alman vergi isimleri

M.Ö. iki binli yılların başında başlayan bu uluslar arası ticaret resmi olarak takriben 200 yıl devam etmiştir ve önemli miktarlarda arz-talep meydana gelmiştir. Neredeyse % 200leri bulan kâr oranlarından vergi alan Asur Devleti ve yerel Anadolu krallıkları bu ticareti kontrolleri altında tutmuşlardır. Devletlerin ayakta kalmasını sağlayan gelirleridir, vergi almayan devletin yaşaması ise neredeyse imkânsızdır. İdareyi ele alan yerel kral, Asurlu tüccarların resmi kuruluşlarına yemin sadık kalacaklarına dair yemin ettirmekte ve muhtemelen bir defaya mahsus olmak üzere onlardan, biraz da zorla para almaktaydı.

Ticaret esnasında Asurlu kralların uymak zorunda oldukları kurallarda şunlardır: 1. Her Anadolu krallık sarayına, malın cins ve miktarına göre vergiler vermek. 2. Sarayların getirilen kaliteli kumaşların bir kısmı veya tamamında ilk satın alma hakkını kabullenmek. 3. Sarayların bazı özel mallar üzerinde ticarî tekeli olduğunu kabul etmek ve bunların ticaretini yapmamak.⁵⁴

Birisi adına gönderilen takdis parasın (=ikrubum), kurban parasından (=niqûm), rahibelere hediye olarak gönderilen paradan, az yâda önemsiz miktarda

⁵¹ Tahsin Özgüç, “Asur Ticaret Kolonileri Kültepe-Kaniş” Arkeo Atlas Dergisi, Sayı 3, İstanbul 2004, s: 12.

⁵² Tahsin Özgüç, Kültepe Kaniş / Neşa, The Middle Eastern Culture Center İn Japan, İstanbul 2003, s:51.

⁵³ L. Gürkan Gökçek, “Kültepe Vesikalarında Geçen Nesnelere Fiyatları”, E.Ü. II. Kayseri ve Yöresi Tarih Sempozyumu Bildirileri 1998, s: 157.

⁵⁴ Sabahattin Bayram, “Kültepe Tabletlerinde Geçen Vergiler ve Özellikleri” A.Ü. D.T.C.F. Dergisi Sayı 369'dan Ayrı Basım, Ankara 1993, s: 3.

mallardan ve soyguna mâruz kalmış tüccarın elinde kalan maldan vergi alınmıyordu.⁵⁵ Başlıca alınan vergiler ise şunlardır;

Nishatum, şaddū'atum, tātum, qaqqadātum, işratum, wasītum, ēriptum, metum hamšat.

Bu vergileri Anadolu'da tahsil eden en önemli yetkili mercii kārumlardı. Anadolu'da bulunan kārum'lardan en önemlisinin Kaniş olduğu öteden beri bilinmekte ve onun Asurlarla direkt bağlantılı olduğu ve çeşitli konularda diğer kārumlara direktifler verdiği görülmektedir. Mesela, ticareti yerel idareler tarafından sınırlandırılan ve ne olduğu tam olarak anlaşılmayan ancak, birçok bilim adamı tarafından meteor-demiri şeklinde tercüme edilen "amÿtum" madenin ticareti hakkında, Kaniş kārum'unun diğer kārumlara gönderdiği önemli mektuplar vardır. Bu belgelerden, Kaniş kārumunda, bu nesnenin ticaretinden vergi aldığı anlaşılmaktadır.⁵⁶

3.1. Nishatum vergisi

Bu vergi, hakkında en çok şey bilinen bu vergi çeşidi, nishatum veya nisihatum telâffuzlarıyla kaydedilmekte ve "çıkmaq, koparmak, çekip almak vs." karşılıklarındaki našahum fiilinden türetilmiştir. Nishatum, tekstil ürünlerinden ve yünden % 5, kalaydan 2/65 ve gümüşten ise 5/120 nispetinde alınmakta veya ödenmekteydi.⁵⁷ Nishatum hem Anadolu da hem Asur da şu makamlara ödendiği tespit edilmiştir: mahalli saraylara/ krallara, Asurlu bankerlerin kurduğu tüccarlar evine, kārum dairesine ve şehirdeki Asur teşkilatına.⁵⁸

3.2. Şaddū'atum vergisi

Nishatum'dan sonra en sık kaydedilmiş olan vergidir. Kelime nadā'um "atmak, depo etmek" fiilinden, šaprusat formunda teşkil edilmiştir.⁵⁹

Kt. c/k 263: ... 2 GÚ 30 ma-na URUDU ša-du-a-tám a-kà-ri-am, a-dí-í "2 talent 30 mina bakır şaddū'atum vergisini olarak kārum'a bıraktım."⁶⁰

Bu vergi, Anadolu'da kārum dairesine ve Asur'da bet-alim'e yani şehir devletine ödenirdi.⁶¹

⁵⁵ Sabahattin Bayram, a.g. m, s: 5.

⁵⁶ İrfan Albayrak, Asur Ticaret Kolonileri Çağında Kurumlar ve Fonksiyonları, Basılmamış Doktora Tezi, Ankara 2000, s:44.

⁵⁷ Sabahattin Bayram, "Kültepe Tabletlerinde Geçen Vergiler ve Özellikleri" A.Ü. D.T.C.F. Dergisi Sayı 369'dan Ayrı Basım, Ankara 1993, s: 6.

⁵⁸ Sabahattin Bayram, a.g. m, s: 8.

⁵⁹ Sabahattin Bayram, "Kültepe Tabletlerinde Geçen Vergiler ve Özellikleri" A.Ü. D.T.C.F. Dergisi Sayı 369'dan Ayrı Basım, Ankara 1993, s: 9.

⁶⁰ İrfan Albayrak, Asur Ticaret Kolonileri Çağında Kurumlar ve Fonksiyonları, Basılmamış Doktora Tezi, Ankara, 2000, s: 45.

⁶¹ H. Ali Şahin, Anadolu'da Asur Ticaret Kolonileri Devri (M.Ö.1975-1725) , E.Ü Kayseri ve Yöresi Tarih Araştırmaları Merkezi Yayınları, Kayseri 2004, s: 91.

3.3. Tātum vergisi

Tātum yâda dātum vergisi yol vergisi anlamına gelebilir.⁶² Asur'dan gelen kervanlardan Anadolu'da alınan vergi veyâ ödeme ya da yol vergisi olarak değerlendirilmiştir. Malın belli bir kısmına uygulanmıştır.⁶³

3.4. Qaqqadātum vergisi

Kısaca "kafa vergisi" olarak alınan kelime, Asur'dan Anadolu'ya getirilen ticarî mal hariç, bütün kervanlardaki insanlardan alınan vergiyi ifade ediyordu. Kişi başına on yâda on beş şeşel olduğu sanılmaktadır.⁶⁴

3.5. İŖratum vergisi

On manasına gelen eŖrum kelimesinden türetilmiş olup, "öŖür vergisi, mahalli idareciler tarafından elbiselerden % 10 nispetinde alınan vergi" olarak izah edilmiştir. Bazı uzmanlara göre "öŖür vergisi" değil sarayın gelen mal üzerinde sahip olduğu % 10 nispetinde ilk satın alma hakkı olarak açıklanmıştır.⁶⁵

3.6. Éruptum vergisi

"İçeri girmek, varmak, girmek" karşılığında gelen erābum fiili ile ilgili olan kelime, Ŗu ana kadar ancak iki metinde geçmiş ve "giriŖ vergisi" karşılığında wasītum'la zıt manalı değerlendirilmiştir.⁶⁶

3.7. Wasītum vergisi

Kelime wasā'um "bırakmak, çıkmak, terk etmek" fiilinden türetilmiş ve "ihraç vergisi; kervanın hareketinden alınan vergi" olarak değerlendirilmiştir. Kervan Asur'dan Anadolu'ya gitmek için ayrıldığı da yükün 1/120'si oranında alınmaktaydı.⁶⁷

3. 8. Metum HamŖat vergisi

Akadca, mēt 100 ve hamŖum 5 sayılarından yapılmış bir terimdir. Bunun anlamı %5 tir. Bu verginin Anadolu da ticaret ile uğraŖan tüccarlar tarafından kārūm dairesine ödendiği anlaşılmaktadır.⁶⁸

⁶² Klass R. Veenhoof, *Aspect of Old Assyrian Trade And its Terminology*, Leiden, 1972, s: 247.

⁶³ Sabahattin Bayram, "Kültepe Tabletlerinde Geçen Vergiler ve Özellikleri" A.Ü. D.T.C.F. Dergisi Sayı 369'dan Ayrı Basım, Ankara 1993, s: 10.

⁶⁴ Klass R. Veenhoof, *Aspect of Old Assyrian Trade And its Terminology*, Leiden 1972, s: 264.

⁶⁵ Sabahattin Bayram, "Kültepe Tabletlerinde Geçen Vergiler ve Özellikleri" A.Ü. D.T.C.F. Dergisi Sayı 369'dan Ayrı Basım, Ankara 1993, s: 11.

⁶⁶ Sabahattin Bayram, a.g. m, s: 12.

⁶⁷ Sabahattin Bayram, a.g. m, s: 12.

⁶⁸ H. Ali Ŗahin, *Anadolu'da Asur Ticaret Kolonileri Devri (M.Ö.1975-1725)*, E.Ü Kayseri ve Yöre-si Tarih AraŖtırmaları Merkezi Yayınları, Kayseri 2004, s: 92.

4. Kaçakçılık ve vergi vermeme çabaları

Geçmişte günümüzde olduğu gibi ağır vergilerden kurtulmak için veya satışı yasaklanan yâda kısıtlanan değerli malları getirmek için o devrin tüccarları tehlikeli yollardan gitmişlerdir. O devirde yerel krallıkların ticareti sıkı denetlediği ve kontrol altında tuttuğu bilinmektedir.

Kt.n/ k-1637

Ö.Y (1-4) Aşur-malik ve Šū-Bēlum, Mannum-ki Aşşur’a şöyle söylüyordu: burada kral (rubā’um) eşekleri ve bakırı bizim için serbest bıraktı, (5-8) “birtum”u ise alıkoydu.....⁶⁹

Kaçakçılık bazı vergilerden kurtulmak için yapılıyordu. Gümrüğe girmeden veya mahallî saraydan gümrük izni almadan malı şehre sokmak veyâ güzergâhtaki yerleşim yerlerinde ödenen muhtelif vergilerden kurtulmak için kestirme, kullanışsız ve güçlükle aşılan yolları tâkip etmek suretiyle yapılıyordu⁷⁰.

5. Sonuç

Günümüzden dörtbin yıl önce Asur tüccarları Anadoluya gelerek canlı bir ticaret ortaya çıkarmışlardır. Ancak bu ticaret modern uluslar arası ticaretin başlangıcı olmuş ve ilk kurallarını ortaya koymuştur. İnsanlığa kendi sınırları dışında alış verişi öğretmiş ve ticaret yollarının oluşmasını sağlamıştır.

⁶⁹ Hüseyin Sever,1“Asur Ticaret Kolonileri Çağı’nda (M.Ö. 1970-1750) Anadolu Dışına Çıkışı Yasaklanan Bazı Madenler” XII. T.T. Kongresi, Ankara 1994, s:9.

⁷⁰ “Kültepe Tabletlerinde Geçen vergiler Ve Özellikleri” A.Ü. D.T.C.F. Dergisi Sayı 369’dan Ayrı Basım, Ankara 1993, s: 4.

KAYNAKÇA

- Albayrak, İrfan: “Asur Ticaret Kolonileri Döneminde Asurlu Tüccarlar İle Yerli Halk Arasındaki İlişkiler”, E.Ü. III. Kayseri ve Yöresi Tarih Sempozyumu Bildirileri, 2000.
- Albayrak, İrfan: Asur Ticaret Kolonileri Çağında Kurumlar ve Fonksiyonları, Basılmamış Doktora Tezi, Ankara 2000.
- Bayram, Sabahattin: “Koloni Çağında Kayseri’nin Ticari Hayatı”, E.Ü. I. Kayseri ve Yöresi Tarih Sempozyumu Bildirileri 1996.
- Bayram, Sabahattin: “Kültepe Tabletlerinde Geçen Vergiler ve Özellikleri” A.Ü. D.T.C.F. Fakülte Dergisi Sayı 369’dan Ayrı Basım Ankara 1993.
- Bilgiç, Emin: “Asurca Vesikalara Göre Etiler’den Önce Anadolu’da Maden Ekonomisi”, Sümeroloji Araştırmaları, DTCF Yayınları, Cumhuriyet Matbaası 1941.
- Dercksen, J.G: Old Assyrian Institutions, Nederlands Instituut Voor Het Nabije Oosten 2004.
- Gökçek, L.G.; “Kültepe Vesikalarında Geçen Neslerin Fiyatları”, E.Ü. II.Kayseri ve Yöresi Tarih Sempozyumu Bildirileri 1998.
- Larsen, M.T.: The Old Assyrian City-State And Its Colonies, Akademisk Forlag, Copenhagen 1976.
- Larsen, M.T.: Eski Asur’da Kervan Dökümleri, Nederlands Historics-Archaeologisch Institut, İstanbul 1996.
- Larsen, M.T.: Trade In The Ancient Near East “Partnerships In The Old Assyrian Trade”, London 1977.
- Orlin , L.L.: Assyrian Colonies In Cappodocia, Mouton The Hague Paris 1970.
- Özgüç, Tahsin: “Asur Ticaret Kolonileri Kültepe-Kaniş” Arkeo Atlas Dergisi, Sayı 3, İstanbul 2004.
- Özgüç, Tahsin: Kültepe Kaniş / Neša, The Middle Eastern Culture Center İn Japan, İstanbul 2003.
- Sever, Hüseyin: “Asur Ticaret Kolonileri Çağın’da (M.Ö.1970–1750) Anadolu Dışına Çıkışı Yasaklanan Bazı Madenler”, XII. T.T.Kongresi, Ankara 1994.
- Sever, Hüseyin: “Amÿtum Ticareti İçin Verilmiş Bir Ruhsatname” E.Ü. II. Kayseri ve Yöresi Tarih Sempozyumu Bildirileri 1998.

- Sugiyama, Tsuyoshi: Asur Ticaret Kolonileri Devrinde Anadolu da Hukuk Anlayışı, Basılmamış Doktora Tezi, Ankara 2003.
- Şahin, H.Ali: Anadolu'da Asur Ticaret Kolonileri Devri (M.Ö.1975–1725), E.Ü Kayseri ve Yöresi Tarih Araştırmaları Merkezi Yayınları, Kayseri 2004.
- Şahin, H.Ali: “Kültepe Metinlerinde Geçen Kumaş İsimleri” E.Ü. I. Kayseri ve Yöresi Tarih Sempozyumu Bildirileri 1996.
- Veenhoof, Klass R.: Aspect Of Old Assyrian Trade And its Terminology, Leiden 1972.
- Veenhoof, Klass R.: “Silver And Credit In Old Assyrian Trade” Trade And Finance In Ancient Mesopotamia, Edited by J.G. Derckssen, Nederland Historisch- Aachaeologisch Instituut, İstanbul 1999.

This document was created with Win2PDF available at <http://www.win2pdf.com>.
The unregistered version of Win2PDF is for evaluation or non-commercial use only.
This page will not be added after purchasing Win2PDF.